

ԱՐԱՆՈՒ ԲԱՆՇՈՒՆԻ

Դանապրեղծութիւններ

ԱԶԵՐՆԵՐ—1948

ԱՐԱՆԱՄ ԲԱՆՇՈՒՆԻ

891.99

Բ-28

ՅԵՌԻԳԼԱՄ Է 1961 թ.

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

14.33+

A 27051

☆

☆

ԱԶԵՐԵՇՐ
1948

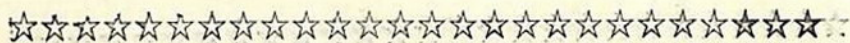
☆

25

Մ Ե Ր Ս Ր Ե Ր Ը

Շողշողում են արեգնափայլ մեր սրերը հրածին,
Մեր սրերը կայծակնեղեն, շանթի հրով ջրդեղված.
Փողփողում են դրոշները, դրոշները արնածին,
Դրոշները մեր արնաբուրբ, մեր սրերով նվաճված:
Եվ շողացին նրանք պայծառ գոռ ու դաժան մարտերում,
Կյանքը նրանց հովանու տակ դարձավ արև մի անշեջ,
Կյանքի անշեջ հուրը վառվեց մեր բոցավառ սրտերում:
Շողշողում են մեր սրերը, մեր սրերը փրկարար,
Մեր սրերը արդարության, խաղաղության պահապան.—
Ու գեռ պիտի շողան նրանք մինչև աշխարհում արար,
Զևառագի արդարության արևը վառ, աննման:

Կ Ա Ռ Ո Ւ Յ Մ Ա Ն Ե Ր Գ

Մենք քրտինքով ենք շաղախել ցեխը մեր այս նոր շենքի,
 Մեր կամքի կարծրությունն ենք տվել նրա պատին.—
 Լուսավառել ենք շենքը այս շողերով արեգակի,
 Կանգնեցրել դրոշը եղբայրության նրա ճակատին:
 Հղկել ենք ամեն քարը նրա, որ ոչ մի խռուշ չլինի,
 Եվ ոչ մի թունավոր իժ չծվարի նրա պատում,
 Որ սրտերը մեր ցնծան ու կյանքը մեր խաղաղ լինի,
 Եվ խնդությունը մեր հորդի աղբուրդի պես անհատնում:
 Ահա բարձրանում ենք նրա լուսավառ սանդուխքներով,
 Մի պահ հիշելով մեր անցած երկար ու դժվար ուղին,
 Հեշտ չի եղել մեզ համար, մենք այն անցել ենք պայքարով,
 Մեր սրտերում հրդեհած սերը հայրենական հողի:
 Մեր պայքարի ու կառուցման այս երկար ճանապարհին
 Քանի անգամ ոխակալ թշնամին է ելել մեր դեմ,
 Ելել է նա հրանոթներով մահադուժ, տանկերով հրեշտյին,
 Եվ հանդգնել է մեր լուսակերտ շենքը հիմքից քանդել:
 Բայց բախվել ենք մենք արիաբար թշնամու բանակներին,
 Մեծ առաջնորդն է նստել մեզ հերոսական մարտերի,
 Եվ միշտ էլ հաղթել ենք մենք արյունաբոլոս ոսոխներին:
 Մեր հզորագոր զենքով, ցասման հրով մեր սրտերի:
 Արդ, բարձրանում ենք մենք սանդուխքներով կոմունիզմի,
 Ստալինի պայծառ հանձարն է մեր ուղին լուսավորում,
 Մեզ հովանի է փառապանծ դրոշը լենինիզմի,
 Լենինյան դրոշն է մեզ հար պայքարում ոգևորում:
 Ու հավատարիմ լենինյան-ստալինյան դրոշին հրավառ,
 Մենք կոմունիզմի շքեղ շենքն ենք կառուցում,
 Կառուցում ենք մենք այս շենքը լուսե, ուժով մեր համառ,
 Կամքով մեր արի, որ թրծել ենք Հոկտեմբերի բոցում:
 Եվ մեր կառուցման ու երթի այս մեծ ճանապարհին,
 Մեզ լույս է տալիս միտքը պայծառ իմաստուն
 առաջնորդի,
 Եթե փորձի նորից ելնել մեր դեմ անարդ թշնամին,
 Կոշնչանա նա ամենագոր ուժից իմ ժողովրդի:

Ի Մ Ձ Ա Յ Ն Ը

Ինձ գիտե իմ երկիրը մեծ,
Լսեի է նա ձայնս հզոր,
Նա գիտե իմ սիրաբլ անեղծ,
Եվ ուժը իմ ամենազոր:
Նա լսեի է ձայնը իմ, երբ
Տվիլ եմ աչն առաջնորդին
Եվ իմ ուժն է տեսել նա, երբ
Պաշտպանեի եմ ժողովրդին:
Նա տեսել է ինձ մարտերում,
Նենդ թշնամու դեմ կռվելիս,
Նա տեսել է ինձ արտերում,
Առատ հացը մեր հնձելիս:
Նա գիտե իր քաղաքացուն,
Իր որդուն նա ճանաչում է,
Ուր ոտք դնեմ, վարդ է բացվում,
Քարն էլ անգամ կանաչում է:
Ես մարդ եմ, ես քաղաքացի,
Գիտեմ կյանքի իմաստը մեծ,
Երբ կյանք մտա աչքս բացի,
Ես աշխարհը տեսա իմ մեջ,
Ես մարդ եմ, ձայն ունեմ ազատ,
Ձայնս կտամ նրանց, ովքեր
Հայրենիքին իմ հարազատ
Կրեբեն կանաչ դարձնեն,
Ովքեր կտան իրենց ուժը,
Իմ երկրի փառքի համար,
Որ էլ չիցնի ամայն ու մութը,
Մեր երկրին արևավառ:
Ես մարդ եմ, ձայն ունեմ ազատ,
Ձայնս կտամ նրանց, ովքեր
Իմ Հայրենիքին հարազատ
Կրեբեն բազում փառքեր:

Լ Ի Ո Ի Թ Յ Ո Ւ Ն

Լիությունն է ուռճանում սև ցեղերի մեջ հիմա,
Հասկերի հետ ոսկեհեր վաղը պիտի ծիա նա:

Վաղը պիտի ալիքվի օվկիանի հետ արտերի,
Լիությունը հորդահոս հույզերի պես սրտերի:

Պիտի անուշ խշշոցով ցորենի հետ քաղցրաբույր
Նա ներս հոսի տները ոնց անսպառ մի աղբյուր:

Լիությունը իմ երկրի, հայրենական իմ հողի,
Աճել է մեր քրտինքով ողկույզ դարձել խաղողի:

Հոսում է նա արտերից ու դաշտերից բամբակի
Եվ հորձանքով ներս մտնում դռնով գյուղ ու քաղաքի:

Լիությունը իմ երկրի, որ վարար է ինչպես գետ,
Հերոսներից անբաժան, շրջում է միշտ նրանց հետ:

Ծով քրտինքով է բերվում լիությունը աշխարհի,
Լիությունը ծնունդն է աշխատանքի, պայքարի:

Լիությունը չի հատնի հայրենական մեր հողի,
Փա՛ռք մեր հողին ու ջրին՝ մեզ լիություն տվողին:

ԵՐԳ ՄԵՏԱՂԻ ՄԱՍԻՆ

Մենք այս մետաղից զենքեր ենք կտփել, զրահ ենք կռել,
Եվ արյունահեղ, դաժան մարտերում մենք մեզ պաշտպանել:

Մեր այս փրկարար, զորավոր զենքի հովանու ներքո,
Մեր խնդուն կյանքի սոխակն է անուշ դաշլալով երգում:

Եվ խաղաղության աղավնիները խմբերով ահա,
Թառել են հանգիստ մեր արեգնափայլ սրերի վրա:

Մենք այս մետաղից ճամփա ենք շինել անապատում լերկ,
Որ գնացքները մեր երթևեկեն գիշեր ու ցերեկ:

Նավեր ենք շինել մենք այս մետաղից կարծր ու անգին,
Որ մենք նավորդենք ջրերում մեր լուրջ ուրախ, խնդադին:

Եվ սավառակը այն ճերմակաթև՝ կապույտ երկնքի,
Անշարժ ու անձև մետաղ էր ընկած խորքում հանքերի:

Օ, այս մետաղը երեկ ընկած էր հողի ընդերքում,
Իսկ այսօր նա մի տրակտոր դառած արտերն է հերկում:

Իմ հայրենական ազատ աշխարհի հեռու մի գյուղում,
Մետաղե փայլուն մահճակալի մեջ մի փոքրիկ մանուկ
Քնած է խաղաղ գալիքի չքնաղ երազն աչքերում:

Այդ նվիրական, այդ կուռ մետաղից շինած հարթուկով
Մի սիրուն աղջիկ իր հարսանեկան շորն է հարթուկում:

Իմ այս գրիչն էլ մետաղ էր անձև, բայց մարդու ձեռքով
Գրիչ է դարձել խոսում է ինձ հետ տառերի բերնով:

Այդ ձեռք ջանքով է ձև առել մետաղն իմ հայրենիքի,
Մետաղահաններ, խառուր ու դարբին, ընկերներ անգին:

Հ Ո Ւ Շ Ա Ր Ձ Ա Ն

Ալեքսանդր Մառոտովի հիշատակին

Ահա և արյան հետքը ալ-կարմիր,
Սև ժապավենը քարերի վրա,
Եվ պսակները թարմ ծաղիկների
Դրված մարտիկի շիրիմի վրա:

Մենք խոնարհում ենք գլուխները մեր
Զոհված զինվորի շիրիմի առաջ,
Նա՛, որ իր մահով փրկեց կյանքը մեր,
Մեզ համար զոհեց իր կյանքը կանաչ:

Այս հողաթումբը, շիրիմն այս անգին,
Օ՛, փառաբանվի պիտի դարերում,
Նրգերում պայծառ՝ չքնաղ դալիքի,
Եվ սերունդների խորունկ սրտերում:

Վաղը, ես գիտեմ, այստեղ պիտ կանգնի
Մարմարե քարից հուշարձան մի մեծ,
Եվ շուրջը նրա ծաղկավառ այդի,
Ինքը՝ զինվորը կանաչ այգու մեջ:

Կգան օրերը վառ, լուսակարկաչ,
Կհանդիպենք, ընկեր, այստեղ մենք կրկին,
Այստեղ, այս այգում հավիտյան կանաչ,
Հուշարձանի մոտ վսեմ ու անգին:

Եվ այն զինվորը անմեռ ու արի,
Դարերի ճամփին հուշարձան դարձած
Կժպտա հավերժ ժպտով արևի,
Այս կանաչ այգում հսկարտ բարձրացած:

Խ Ն Դ Ո Խ Թ Յ Ո Ի Ն

Խնդությունը մտավ ներս, ծիծաղի հետ իմ մանկան,
Գարնան հով ու զովի հետ, բուրմունքի հետ վառ ծաղկանց:
Նա մտնում է արտերը ժպտում ոսկե հասկերին,
Միածանի պես պայծառ շողում մեր ջինջ աչքերին:
Խնդությունը ամեն օր մեր քաղաքներն է մտնում,
Կյանքի խնդուն աչքերով բարի, բարի՝ մեզ ժպտում:
Նա մտնում է հանքերը. և հորերը խորախոր,
Խնդությունը առանց մեզ, օ՛, չի ապրի ոչ մի օր:

1948 թ.

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԵՉՄԱՆԸ

Կովկասյան մեր վեհ լեռների գրկում,
Հողաթմբի տակ այն սուրբ ու փոքրիկ,
Երեք մարտիկ են անխռով հանգչում,
Երեք ընկերներ հարազատ, մոտիկ:

Նրանք երեք են, երեք կտրիճներ,
Երեք արծիվներ Կովկաս լեռներից,
Որ ընդան հանուն ազատ հողի մեր,
Սրտերով խորունկ, սրտերով անբիծ:

Եվ որպես սիրո անմոռաց նշան,
Մնում է այնտեղ դերեզմանը այն,
Իսկ ծեր Կաղբեկն էլ վերձի՜ դ, աննման,
Կանգնած է նրանց որպես հուշարձան:

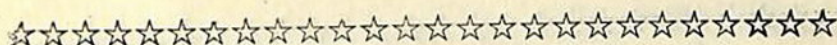
Ա Յ Գ Ե Պ Ա Ն Ը

Դու անանց սիրով, ժրաջան ձեռքով
Տնկեցիր տունկր պտղաբեր ծառի,
Եվ այդ տունկր քո ճակտի քրտինքով
Ջրեցիր, որ նա ծաղկի, կանաչի:

Դու փայփայել ես փոքրիկ այդ տունկը,
Անվնաս պահել փուշ ու տատասկից,
Ու երբ ամայել է, մթնել երկինքը,
Դու պաշտպանել ես նրան փոթորկից,

Որ փոթորիկը անողորմ ձեռքով
Չպոկի հիմքից քո մատաղ ծառը,
Որ ամեն դարնան իր քաղցր երգով
Գա ճյուղքին թառի սիրուն ծիծառը:

...Ծաղկել է հիմա ծառը քո տնկած,
Այգիդ լցվել է նրա բուրմունքով,
Հասակ է առել և ճյուղատարած,
Ժպտում է նա քեզ իր առատ բերքով:

Հ Ա Յ Ի Բ Ո Ւ Յ Ր Ը

Ես մանկությունս եմ հիշում,
Օրերը տխուր, անկեզ,
Մեր գետը, որ այնպես վշշում,
Արցունք եր թափում ասես:

Մեր հյուլն եմ հիշում մութ, անլույս,
Եվ մեր թոնիրը հանգած,
Աղքատ իմ մորը, որ անհույս
Շրջում էր հանդերն ընկած,

Բանջար ու սինձ էր քաղում մայրս,
Մութի հետ դառնում էր տուն,
Ա՛խ, վաղուց չկար իմ հայրը,
Մենք որք էինք անխնդում:

Բայց հարևանը մեզ Բակոն,
Հարուստ էր, անգութ էր նա,
Համարյա ամեն երեկո,
Վառվում էր թոնիրը նրա:

Վառվում էր թոնիրը նրա,
Ցորեն հաց էին թխում
Ու տանում թախտի վրա,
Ճերմակ հացերը փռում:

Ա՛խ, մենք որք ու աղքատ էինք,
Եվ հացը մեզնից հեռու.
Ես միշտ մորս ասում էի,
— Թոնիրն ինչո՞ւ չես վառում:

Ու մայրս զսպում էր մի կերպ
Լացն ու արցունքը իրա,
Եվ անիծում էր. — մինչև երբ
Աշխարհն այսպես պիտի մնա:

* * *

Հիմա ուրախ է իմ մայրը,
Մեր թոնիրն է վառվում.
Էլ չի արտասովում իմ քույրը,
Մենք հարուստ ենք ապրում:
Շնչում եմ բույրը հացի,
Համայնական մեր դաշտերի,
Ես հպարտ քաղաքացի
Սովետական աշխարհի:

Հ Ի Շ Ա Տ Ա Կ

Իմ Ղարաբաղի չքնաղ աղջիկնե՛ր,
Դուք ձեր գեղությամբ ինձ ջատ եք գերել,
Ուր էլ որ լինեմ, ուր էլ հեռանամ,
Ես երբե՛ք, երբե՛ք ձեզ չեմ մոռանա:
Սիրուննե՛ր, ձեզ ի՞նչ թողնեմ հիշատակ,
Ես ոչ ալ վարդ եմ, ոչ էլ մանուշակ,
Որ իմ բուրմունքով լցնեմ զաշտ, անտառ,
Բացվեմ ձեզ համար գարուն ու ամառ:
Ոչ էլ ամպիկ եմ, որ գամ ու փարվեմ
Ձեր քնքուշ վզով, կարոտն առնեմ,
Ոչ էլ ծաղիկ եմ, որ բացվեմ, բուրեմ,
Արև չեմ, որ ես ձեզ ջերմ համբուրեմ:
Բայց ես սլոնտ եմ, հրգիշ մի ջահել,
Ուղտ եմ ես էլ ձեր գովքը երգել.
Որ իմ երգերը վճիտ ու հստակ,
Մնան ձեր սրտում իբրև հիշատակ:

Ի Մ Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք Ը

Իմ հայրենիքը ծաղկած մի գարուն,
Երկինքը նրա ջինջ ու աստղավառ,
Գետերը նրա հորդ ու վարարուն,
Լեռներն անառիկ, սեզ ու վեհափառ,
Իմ սեզ, վեհափառ հայրենիքն է սա:
Իմ հայրենիքը ծաղկունքի մի փունջ,
Անուշ բուրմունքով բուրում է անվերջ.
Բոլոր եզդերի մարդիկ անտրտունջ,
Ապրում են այստեղ սիրով մի անշեջ,
Իմ անշեջ սիրո հայրենիքն է սա:
Իմ հայրենիքը նոր է ու ջահել,
Երեկ բոլորեց երեսուն տարին,
Նա մի փարոս է, բոցավառ ջահ է,
Վառված աշխարհի մթին ճամբեքին,
Իմ փարոս ու ջահ հայրենիքն է սա:
Իմ հայրենիքը կանգնած է ահա
Անառիկ անհաղթ ամրոցի նման,
Նա խաղաղության պատվարն է հիմա
Եվ հույսն ու հավատն ամբողջ
մաքդկության,
Քիմ հույսի, լույսի հայրենիքն է սա:

ՈՉ, ԴՈՒ ԿՈՒՅՐ ՉԵՍ

Երկու սև խոռոչ աչքերի տեղ,
Այտերին երկու, երկու սև սպի,
Նա չի տեսնում ոչ աստղերը լուսե,
Ոչ էլ քարավանը դարնան ամպի:

Նրան տանջել են ոսոխները բիրտ
Պարտիզանուհուն այն քաջարի,
Հանել են նրա աչքերը ջինջ
Չի հայտնել սակալն ոչ մի գաղտնիք...

Քայլում է նա միշտ մեր փողոցով,
Քայլում է խաղաղ, այնպե՛ս խոհուն,
Խոնարհվում եմ ես ականածանքով
Ամեն տեսնելով հերոսուհուն:

Շրջում է սրտով նա սիրակեզ,
Արևի շողից դեմքն է փայլում,
Բոլոր կույրերն են արդյո՞ք այդպես,
Թե միայն նա է հպարտ քայլում:

Օ, դու կույր չես, իմ հարազատ քույր,
Չորս հարյուր միլիոն աչք ունես դու,
Այդ աչքերով պայծառ ու բյուր
Անգամ գալիքն ես տեսնում խնդուն-

Ե Ր Դ Ո Ւ Մ

Երդվում եմ մեր ջինջ, կապույտ երկնքով,
Մեր սեգ սարերի այլան ծաղկունքով,
Մեր սուրբ դաշտերի սրբազան հացով,
Որ ձեր սեղը միշտ իմ հոգում պահած,
Ձեր գուլքը կանեմ, ձեց հետ միշտ կապված:

Երդվում եմ ահա ես ծունկի շոքած
Մեր ձյունապսակ լեռների առաջ,
Երդվում եմ ես քեզ ժողովուրդ իմ մեծ,
Որ իմ քնարով, երգերով անկեղծ,
Ես փառքդ կերգեմ, գարունդ կանաչ:

Երդվում եմ ես քեզ, իմ մայր Հայրենիք,
Իմ սովետական հերոս Հայրենիք,
Որ քո մեծ ու վեհ երթին թևավոր,
Արյունս կտամ, ուժերս բոլոր:

ԲՈԼՇԵՎԻԿՅԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

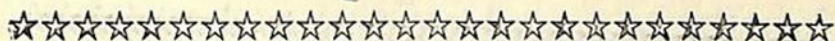
Խոսքդ հատու, արդարացի
Ու հարազատ մեր սրտերին,
Ինչպե՞ս շողը լուսաբացի,
Լույս ես սփռում դու աշխարհին:

Խոսքդ հատու նետի նման
Խոցել գիտե նենգ թշնամուն,
Մտքերդ հորդ գետի նման,
Բոլշևիկյան հզոր մամուլ:

Մեզ հետ ես միշտ, մեր պայքարում,
Մեր խնդության պայծառ պահին,
Կոլխոզներում ու հանքերում,
Մեծ կառուցման ճանապարհին:

Թշնամու դեմ մարտադաշտում,
Ռումբի նման պայթել ես դու,
Քեզ որքան ենք սիրում, պաշտում,
Բոլշևիկյան մամուլ հատու:

Խոսքդ պայծառ ու թանկագին,
Դու պարտիայի դենք սրբազան,
Ողջո՞ւյն, ողջո՞ւյն քո բանակին,
Քո բանակին բազմահազար:

ԵՂԵՎՆԻՆԵՐ

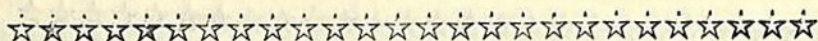
Դուք եղեվներնե՛ր հավիտյան կանաչ,
Կրեմլի պատի տակ ուրախ ու խնդուն,
Երանի ձեզ, որ տեսնում եք նրան,
Առաջնորդին մեծ, արև այն մարդուն:

Լսում էք ձայնը նրա քայլերի,
Տեսնում եք նրա ժպիտը վառման.—
Կուգեի ձեր մի ճյուղը լինեի,
Ես էլ իմ աչքով տեսնի նրան:

Տեսնեի նրան անանի կարոտով,
Լսեի ձայնը նրա հալրական,
Եվ ժպիտները բարի լուսաթով,
Ժպիտները այն վսու, արեգական:

Դուք եղևներ, ծառե՛ր աննման,
Կրեմլի պատի տակ ուրախ ու խնդուն,
Երանի ձեզ, որ տեսնում եք նրան,
Առաջնորդին մեծ, արև այն մարդուն:

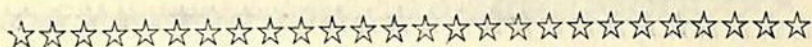
Ա Յ Ս Գ Ի Ր Ք Ը

Այս գիրքը դրել է նա,
Առաջնորդը իմաստուն.—
Ամեն մի տողում նրա
Կա արդար մի պատմություն:

Այս գիրքը մեր արյունն է,
Ու մեր ջանքն է արդար,
Այս գիրքը մեր ավյունն է,
Մեր քրտինքը ջինջ ու գոհար:

Այս գիրքը պայքարն է,
Եվ խիղճը արդարադատ,
Սա մեր ուժն է, կամքն է մեր,
Եվ ոգին վսեմ, անպարտ:

Այս գիրքը օրենքն է մեր,
Մեր օգը, ջուրը, հացը,
Սա անցած ուղին է մեր,
Ու մեր ջինջ լուսաբաղը:

Կ Ի Ն

Ես նետոված ահեղ մարտի բոցի մեջ,
Կուրծքս դեմ արած չարագուժ մահին,
Վտանգի պահին սիրով իմ անշեշ
Միշտ քեզ եմ հիշել, աննման իմ կին:
Ես, որ պառկել եմ խոնավ դիրքերում,
Ճերմակ ձյունի մեջ, ձմռան ցրտերին,
Ինձ հետ է եղել, հոգուս խորքերում,
Քո սիրտը մաքուր, քո սիրտը ջերմին:
Քեզ հետ եմ եղել հոգով ու սրտով,
Քո պայծառ սերն է ինձ մարտի մղել,
Միշտ խաղաղ ժամին, գրոհից հետո,
Սիրաս թե առած քեզ մոտ է թռել:
Քեզ մոտ է թռել սեր իմ քնքշանուն,
Դաշտերը մեր լացն ուր որ դու երեկ
Վար էիր անում, սերմ էիր ցանում,
Հունձ էիր անում գիշեր ու ցերեկ...
Ու հետո ձմռան ցուրտ գիշերներին
Իլիկ ես մանել, գուպա ես գործել,
Հիշել ես անցած օրերը մեր հին,
Եվ նուրբ թելերը արցունքով թրջել:
Ու երբ լռել է որոտը ահեղ
Եվ խաղաղության արևն է փայլել,
Դու բարի սրտով, ճակատով լուսեղ,
Իմ վերադարձի ճամբան ես պահել:

Մ Ա. Յ Ր

Ես մայր շունեի և դու մայր դարձար,
Իմ ստալինյան աղատ Հայրենիք,
Անցան իմ հոգուց տրամուլթուն ու ցավ,
Ու կյանքս դարձավ քեզնով երջանիկ:
Ես քո քաջարի զինվորն եմ հիմա,
Քո ծիլը աճող, որդիդ հարազատ,
Տե՛ս, հոգիս վառած քո փառքով, իմ մայր,
Հսկում եմ արթուն քո երթը ազատ:

Օ Ր Ո Ր Ո Յ Ի Ե Ր Գ

Մովթն է ընկել հողին, ջրին,
Մեր սարերին հինավուրդ.
Արագիլն էլ ահա ծառին
Քուն է մտել շատ վաղուց:

Հայրդ հիմա արթուն զինվոր,
Սահմանապահ քաջարի.—
Հսկում է նա գիշեր ու զօր
Անդորրը մեր աշխարհի:

Գիշերը նա առանց քնի,
Հսկում է, որ դու քնես,
Որ քո քունը անուշ լինի,
Այ իմ փոքրիկ լուսերես:

Դե՛, քնիր դու միւշ-միւշ քնով,
Օրոր ասեմ մեղմանուշ,
Հայրդ հիմա անքուն, աչքով,
Հսկում է քո քունն անուշ:

ՍՐՏԻՍ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

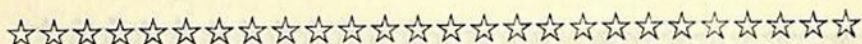
Ընկերներին հետ կովից տուն դարձա,
Քեիս տակ բռնած երգերիս գիրքը,
Սիրած աղջիկս եկավ, մոտեցավ,
Սիրտը կարոտով ու սիրով լիքը:

Եկավ բարեկեց բարևով անուշ,
Ասես ինձ ժպտաց մեր ջինջ երկինքը,
Նա կարոտ սրտով, սիրով քաղցրանուշ,
Կարգաց մարտերում դրած իմ գիրքը:

Կարգաց նա գիրքս, սիրտս սիրավառ,
Իմ հոգում ծվաց սիրո ալիքը,
Զորեքում հոսող մեր գետն էլ վարար,
Վաղուց գիտեր իմ սրտի գաղտնիքը:

Ե Ր Գ Ե Ր Ս

Ես երգերս գրեցի ահեղ ու գոռ մարտերում,
Գնդակների վզզոցով ձայնագրեցի ես նրանց,
Նրանք չունեն մեղմ ու նուրբ դայլայլն իրենց հանգերում,
Քանզի նրանց գրել եմ խրամատում ես պառկած:
Վարդաջրի փոխարեն արյունով եմ ես թրջել,
Նրանք չունեն բուրմունքը քնքշագեղ վարդերի:
Իմ երգե՛րը, երգե՛րը մարտադաշտում են ծնվել,
Նրանց օրոր է ասել շառաչունը արկերի:

ԱՐԴՅՈՔ ՆԱ ԽՆՁ ՀԻՇՈՒՄ Է

Հիմա խաւար գիշեր է, բարակ անձրև է մաղում,
 Դիրքում արթուն ես նստած, անտառն էլ խուլ խշշում է,
 Այն աղջիկը սեաչա, որ թողեցի մեր գյուղում,
 Տեսնես ի՞նչ է անում նա, արդյոք նա ինձ հիշո՞ւմ է:
 Ես հիշեցի սարերը, մեր այն սիրուն արտերը
 Եվ այն չքնաղ աղջկա անուշ երգն ու բառերը...
 Երբ դուրս եկա մեր գյուղից մի մրգառատ աշուն էր,
 Տեսնես ի՞նչ է անում նա, արդյոք նա ինձ հիշո՞ւմ է:
 Գիտեմ, հիմա ծաղկել է մեր գետապիլի վարդենին,
 Ու մեր գետը հորձանուտ էլի էնպես վշշում է,
 Տեսնես ի՞նչ է անում նա, արդյոք նա ինձ հիշո՞ւմ է:
 Ահա լուռ ու անշշուկ ես նստած եմ իմ դիրքում,
 Իմ հոգու մեջ, սրտիս հետ, նրա սերն եմ ես երգում,
 Նրա սերը վառ, անմար ինձ ձգում ու քաշում է,
 Տեսնես ի՞նչ է անում նա, արդյոք նա ինձ հիշո՞ւմ է:
 Դուք գնում եք զով հովեր, դուք թռչում եք այ հավեր,
 Դուք անցնում եք սար ու ձոր, դուք տեսնում եք շատ
 Գյուղեր,
 Գուցե՞ գնաք մեր գյուղը, մեր հանդերը նախշուն են,
 Տեսնեք նրան հարցրեք՝ արդյոք նա ինձ հիշո՞ւմ է:

Վ Ա Ր Յ Ա

Ես հիշեցի մարտերը, մեր մարտերը դժնդակ,
 Դո՛ւնը, Նեմանն հիշեցի, ստեպները ընդարձակ,
 Ընկերներին հիշեցի, խրամատը մեր խոնավ,
 Եվ լեռները Կարպատյան, անտառները մուժ ու թավ:
 Ես հիշեցի Վարյաչին, ընկերուհու քաջարի,
 Նրա կապույտ աչքերը, խոպոպները վարսերի,
 Մեր մարտիցը հիշեցի և պայթյունը արկերի,
 Եվ այն խաւար գիշերը, որ թաղեցինք Վարյաչին:
 Նա մի չքնաղ աղջիկ էր, մեր գթության քույրն էր նա,
 Մեր վերքերը կապելիս ծանր վերքից մեռավ նա:

Գ Ի Տ Ե Մ Կ Գ Ա Ս

Մեր անջատման այն վեհ ժամին
Մենք սիրտ բացինք իրարու,
Մեզ լսեցին աշնան քամին,
Աշնան այգին ու առուն:

Ես քեզ սիրո խոսք ասացի,
Վկա եղան արտ ու դաշտ,
Աշնան առավա ցող ու թացին
Քեզ ճամփեցի կովի դաշտ...

Ահա հաղթել, տուն ես եկել,
Աշուն է և լիություն...
Կարծես դու ես հեռվից պոկել
Այս աշունը բերել տուն:

Դ Ա Ր Զ Ե Լ Ե Մ Տ ՈՒՆ

Դարձել եմ տուն, դարձել եմ նորից
Նույն ճամփով ծանոթ ու հին,
Կարծես նոր եմ ծնվել ես մորից,
Ես մանուկ՝ մորս գրկին:

Նույն բարդին է մեր դռան խշշում,
Բարդին մեր երկնաւայ,
Նույն գետն է՝ Թարթառն է մեր վշշում,
Զրեբով իր փրփրակալած:

Զեզ համա՛ր գետ իմ, իմ բարդի,
Մանկության իմ ծանոթներ,
Մի օր ելա ահեղ, գոռ մաքտի,
Որ հավերժ լսեմ ձայնը ձեր...

ԱՆՁՐԵՎԻՑ ՀԵՏՈ

Ի՞նչ լավ է լինում անձրևից հետո,
Երբ ծաղիկներն են նազանքով ժպտում,
Երբ ծիածանը կամար է կապում
Մեր ջինջ ու պայծառ կապույտ երկնքում,
Անձրևից հետո ի՞նչ լավ է լինում,
Արտերն են մնում հանգիստ ու խաղաղ,
Հավքերն էլ իրենց բնեղն են շինում
Ծառերի վրա կանաչ, ոսկեշաղ:
Մեղուն հեիհե թռչում է հեռո՛ւ,
Կույս ծաղիկներից նեկտար է քաղում,
Երգում են անուշ աղբյուրն ու առուն,
Սարերում մարմանդ հովերն են խաղում:
Անձրևից հետո ի՞նչ լավ է լինում,
Մի թովիչ բույրով հողն է շունչ քաշում,
Ու վարարում են, ափերից ելնում,
Գետերը մոլի, գետերը վշշուն:
Անձրևից հետո ի՞նչ լավ է լինում,
Արևն է ժպտում աչքերով հրակ,
Երկինքը անամայ ու ջինջ է մնում,
Մեր սրտի նման վճիտ ու հստակ,
Անձրևից հետո ի՞նչ լավ է լինում:

* * *

Այս գարնան ինչքան վարդեր
Պիտի զվարթ բացվեն,
Այս գարնան քանի սրտեր
Պիտի սիրով լցվեն:

Այս գարնան քանի գուլթան
Պիտի հողը հերկի,
Քանի անգամ այս գարնան
Սիրտս պիտի երգի...

Գ Ե Ղ Ե Յ Կ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

Թե չլինեիր ծաղիկը,
Սարի սիրուն եղնիկը,
Գեղեցկություն չէր լինի:

Գեղեցկություն չէր լինի,
Թե չլինեիր անտառը,
Մառը կանաչ, ծիծառը:

Գեղեցկություն չէր լինի,
Թե չլինեիր մայր հողը,
Յողը, շողը, խաղողը:

Գեղեցկությունն աշխարհի
Մարդու խելքով է բերվում,
Մարդու ձեռքով է բերվում,
Գեղեցիկը աշխարհի:

Գեղեցկությունն աշխարհի
Մարդը ինքն է քաջարի:

* * *

...Բայց միթե՞, միթե՞ սերը կմարի
Անգամ շիրիմում, սառը հողի տակ,
Զե՞ որ մայր հողն է մայրը սերերի,
Եվ նա է մեզ կյանք, սեր տալիս հստակ:
Օ՞, ոչ, չի մարի սերը հողի մեջ,
Աղջիկը հողում ծաղիկ է դառնում,
Ծաղիկն էլ քնքուշ, սիրով մի անշեջ,
Իր սեր-բուրմունքով աշխարհն է առնում:
Եվ ամեն անգամ ծաղիկ տեսնելիս,
Թվում է, թե այն աղջիկը մեռած,
Ինչ որ հրաշքով մի ծաղիկ դառած,
Իր անուշաբույր սերն է ինձ տալիս:

ԶՅՈՒՆ ՈՒ ԱՂԱՎՆԻ

Օ՞, դուք փաթիլների անաջին ձյունի,
Որ այդպես հանդարտ թափվում եք կրկին,
Նման դուք ճերմակ աղավնիների,
Եկել եք իջել իմ տան տանիքին:
Սիրում եմ ես ձեզ ձյուն ու աղավնի,
Ընկեր եք եղել դուք ինձ մարտերում:
Դո՛ւք հարազատներ, ծանոթներ իմ հին,
Աղավնի ու ձյուն չե՞ք մտաբերում:
Զյունը իր տաքուկ վերմակն էր փռում
Մարտադաշտերում լայն ու հողմավար,
Իսկ դու աղավնի այն դաժան կռվում
Սուրհանդակ էիր դարձել մեզ համար:

ՄԻ ՀԱՎՔ ԵԿԱՎ ՀԱՐԱՎԻՅ:

Մի հավք եկավ հարավից,
Թւին տալով, հեալով,
Մի գիր բերեց իմ մորից,
Գրված լուսե մատներով:
Ազիզ, անուշ իմ մորից
Գիր ստացա թանկագին,
Բարևում է մայրս ինձ,
Սրտի խորքից կաթողին:
— Բարե, որդի, սիրելի՛ս,
Այս ինչ բախտի տիրացա,
Այսօր արտը գնալիս
Ուրախ մի լուր իմացա:
Ես մեր թերթում կարդացի,
Որ հերոս ես դարձել դու:
Խնդությունից ես լացի
Մեր արտերի մեջ ծփում:
Քո մոր սիրտը կարոտով
Սպասում է քո դարձին.
Գիտեմ կգաս դու շուտով,
Քեզ կսեղմեմ իմ կրծքին:
Քեզ կսեղմեմ իմ կրծքին
Կհամբուրեմ ջերմագին,
Մեռնեմ ես քո հաղթ դարձին,
Դու իմ հերոս, իմ անգին:
...Մի հավք եկավ հարավից,
Թւին տալով, հեալով,
Մի գիր բերեց իմ մորից,
Գրված լուսե մատներով:

Կ Ա Ն Չ

Հին դարերից մինչ այսօր,
Մեր դաշտի մեջ, կաղնու տակ,
Մի աղբյուր կա սառնորակ:
Պապիս պապը օ՛, մի օր
Հոգնած, քրտնած բարկ տոթից,
Եկել՝ նստել կաղնու տակ,
Զուր է խմել աղբյուրից:
Զուր է խմել աղբյուրից,
Պապս զառամ, ալեհեր,
Զուր ենք խմում աղբյուրից
Մենք էլ թոռներ ու ծոռներ...
Այն աղբյուրը կաղնու տակ,
Միշտ վճիտ է, սառնորակ,
Տարին բոլոր կարկաչում,
Մեզ է երգով նա կանչում:
Թող որ անվերջ կարկաչի,
Մեր աղբյուրը հայրենի,
Անուշ ձայնով մեզ կանչի,
Կանչի՛, կանչի՛ ու կանչի՛:

ՀԱՐՅՐԵՔ ԱՐԵՎԻՆ

Մենք պտտվում ենք արևի շուրջը,
Արևը նստած երկնային դահին,—
Զգում է նա մեր քայլերն ու շունչը,
Մեզ է հետևում նա ամեն պահին:

Տեսնում է նա մեզ հրեղեն աչքով,
Եվ իր շողերով չափում մեր ուղին,
Մեզ կյանք է տալիս անմար կրակով,
Ու շունչ է տալիս անգամ նա հողին:

Արևն արդար է, հարցրեք արևին,
Արդար ենք մենք էլ արևի նման,
Երկիրը մեր լույս, ընդդեմ խավարի,
Շողում է ինչպես արևը վառման:

Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք Ի Ս

Ես հսկում եմ լազուրից, քեզ, իմ երկիր լայնանիստ,
Քո ջրերը հորձանուտ և հողերդ սրբազան,
Ուր որ մարդն է աշխատում, ապրում խաղաղ ու հանգիստ,
Ուր բացվում են ծաղկի պես բյուր մանուկներ հար ազատ:

Իմ ուժը և ձեռքերը, իմ մեծ պարտիա քեզ նվեր,
Մեծահանճար Ստալին, մեր քաջարի ժողովուրդ,
Զե՛ որ դուք եք ինձ տվել երջանկություն ու թևեր,
Սովառնեչու քաջաբար մեր երկնքում ջինջ ու լուրթ:

Իմ բազեի թևերով ես կթռչեմ ուր ասեք,
Սովետական Հայրենիք, դու մեր պարտիա շինարար,
Իմ բյուրավոր քույրերի, եղբայրների հետ անթեք,
Քեզ համար եմ տոկում ես և ապրում եմ քեզ համար:

ԵՍ ԶԻՎՈՐ ԵՄ ...

Ամառ է: Կեսօր է: Ես ծառի շվաքում,
Իմ մարտական շինին եմ սիրով փռել,
Հեռվում հովիվն է իր սրինգը նվագում,
Ախ, այդ նվագի համար եմ ես կռվել:
Իմ գլխավերև ծանոթ իմ ծառն է շրջում,
Կաղնին իմ դարավոր, կաղնին իմ կանաչ,
Մեր գետն է ձորում նորից այնպես վշում,
Ինչպես վշում էր սլառերագմից առաջ:
Ես արտն եմ մտել ահա հնձվոր եմ նորից,
Զինվոր եմ աշտեղ էլ, ինչպես որ մարտում,
Ես ետ չեմ մնա ամենալավ հնձվորից,
Ես զինվոր աշխատանքի այս ծով արտում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Մեր արերը	8
Կառուցման երգ	4
Իմ ձայներ	5
Լիություն	6
Երգ մետաղի մասին	7
Հուշարձան	8
Խնդություն	9
Եղբայրական գրեգմանը	9
Այգեսպանը	10
Հացի բույժը	11
Հիշատակ	12
Իմ հայրենիք	13
Ոչ, դու կույր չես	14
Երդում	15
Բոլշևիկյան մամուլ	16
Եղևիներ	17
Այս գիրքը	18
Կին	19
Մայր	20
Օրորոցի երգ	20
Մրտիս գաղտնիք	21
Երգերս	21
Արդյո՞ք նա ինձ հիշում է	22
Վարյա	22
Գիտեմ կգաս	23
Գարձել եմ տուն	23
Անձրևից հետո	24
* * *	24
Գեղեցկություն	25
* * *	26
Զյուն ու աղավաղ	26
Մի հավի էկավ հարավից	27
Կանչ	28
Հարցրե՞ք արևին	29
Հայրենիքիս	29
Ես գինվոր եմ	30

Պատ. խմբագիր՝ Հ. ՍԱՀՅԱՆ
Տեխ. խմբագիր՝ Ռ. ԱՐՁԱՆՅԱՆ

Подписано к печати 25/X-48 г. В 1 печ. листе 3412 зн., печат.
листов 2, учетно-авторских—1,7.
ФГ 13075 Заказ 1356 Тираж 3000

Типография Об'един. Издательства, Баку, проспект Сталина, 137

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220027051

1 н. 50 кн.

А. БАХШУНИ
Ш Е И Р Л Ә Р

Баки * АЗƏРНƏШР * 1948